

POLITECHNIKA WARSZAWSKA
WYDZIAŁ MECHANICZNY ENERGETYKI I LOTNICTWA

WPROWADZENIE ***DO SZTUCZNEJ INTELIGENCJI***

NS 586

Dr inż. Franciszek Dul

1. SZTUCZNA INTELIGENCJA JAKO DZIEDZINA WIEDZY

Sztuczna inteligencja jako dziedzina wiedzy

Przedstawimy różne spojrzenia na sztuczną inteligencję, w tym takie, które określa ją jako działanie racjonalne inteligentnych agentów.

1.1 Czym jest sztuczna inteligencja?

Czym jest inteligencja?

Człowiek – *homo sapiens* – jest jedyną istotą myślącą. Inteligencję przypisuje się człowiekowi oraz zwierzętom. Wybrane definicje inteligencji: „Inteligencja to...

- to, co mierzą testy inteligencji (*Boring*)
- zdolność rozwiązywania problemów (*Piaget*)
- dostrzeganie zależności, relacji (*Spearman*)
- zdolność uczenia się (*Ferguson*)
- ogólna zdolność adaptacji do nowych warunków i wykonywania nowych zadań (*Stern*)
- konstrukt teoretyczny odnoszący się do względnie stałych warunków wewnętrznych **człowieka**, determinujących efektywność działań wymagających procesów poznawczych. Warunki te kształtują się w wyniku interakcji genotypu, środowiska i własnej aktywności człowieka. (*Strelau*)
- ...

Inteligencja nie jest więc pojęciem jednoznacznym.

1.1. Czym jest sztuczna inteligencja?

Niektóre poglądy na istotę inteligencji są wręcz sprzeczne:

- Inteligencja to **zdolność do twórczego, a nie tylko mechanicznego przetwarzania informacji**, czyli tworzenia zupełnie nowych pojęć i ich nieoczekiwanych połączeń.
Tę umiejętność wykorzystują, a być może posiadają tylko niektórzy ludzie.
- Inteligencja to **zdolność do przetwarzania informacji na poziomie abstrakcyjnych idei** (np. umiejętność dokonywania obliczeń matematycznych lub gry w szachy).
Taką inteligencję posiadają również komputery (sztuczna inteligencja).

Na szczęście rozwijanie sztucznej inteligencji (przynajmniej od strony praktycznej) nie wymaga jednoznacznego zdefiniowania pojęcia inteligencji.

1.1. Czym jest sztuczna inteligencja?

Sztuczna inteligencja - Artificial Intelligence - AI

Istnieje wiele definicji sztucznej inteligencji uzależnionych od sposobu jej postrzegania;

Najogólniejsze definicje AI odwołują się do jej aspektów poznawczych lub filozoficznych...

Definicja poznawcza - filozoficzna

Sztuczna inteligencja to **twórcza kontynuacja filozofii** w kierunku zrozumienia i budowy bytów inteligentnych.

Definicja poznawcza - konstruktywna

Sztuczna inteligencja to dziedzina zajmująca się **analizą możliwości kreacji sztucznych bytów posiadających cechy inteligentne.**

1.1. Czym jest sztuczna inteligencja?

Istnieją też definicje bardziej praktyczne, traktujące AI jako dziedzinę techniczną...

Definicja praktyczno - poznawcza

Sztuczna inteligencja jest to **dział informatyki** zajmujący się badaniami nad systemami inteligentnymi, ich modelowaniem, konstrukcją oraz wykorzystaniem do wspomagania i substytucji pracy umysłowej człowieka oraz do głębszego zrozumienia ludzkiego sposobu rozumowania.

Definicja praktyczna - inżynierska

Sztuczna inteligencja to **teoria i praktyka budowy maszyn inteligentnych.**

1.1. Czym jest sztuczna inteligencja?

Różne punkty spojrzenia na sztuczną inteligencję:

- AI jako kontynuacja filozofii;
- AI jako nauka biologiczno-medyczna;
- AI jako dział informatyki;
- AI jako dziedzina inżynierii;

Kiedy zatem nam, technikom, AI może być pomocna?

- Większość zadań technicznych można rozwiązać metodami klasycznymi: analizą, poprzez symulacje, za pomocą teorii sterowania;
- Istnieją jednak zadania, które AI rozwiązuje lepiej, np. analiza mowy, analiza obrazu, gry strategiczne;
- Metody AI są niezastąpione w sytuacji, gdy brak jest pełnej informacji o środowisku, gdy system jest autonomiczny, a zwłaszcza wtedy, gdy powinien się uczyć.

1.1. Czym jest sztuczna inteligencja?

Postrzeganie sztucznej inteligencji poprzez **naturę** lub poprzez **kryteria oceny zachowań**:

- AI traktowana jako **proces myślowy** (wnioskowanie) lub jako **zachowanie** (działanie);
- AI oceniana według **standardów zachowań ludzkich** albo według **inteligencji idealnej** (racjonalność)

Kombinacje powyższych kryteriów prowadzą do czterech punktów spojrzenia na sztuczną inteligencję:

Myślenie „ludzkie”

Myślenie racjonalne

Działanie „ludzkie”

Działanie racjonalne

W niniejszym kursie sztuczna inteligencja będzie rozpatrywana jako **działanie racjonalne**.

AI jako „myślenie ludzkie”

Kognitywistyka - nauka o działaniu umysłu.

- ”Rewolucja kognitywna” lat sześćdziesiątych: psychologia oparta na przetwarzaniu informacji;
- Kognitywistyka oparta jest na teoriach naukowych opisujących wewnętrzną aktywność mózgu;
- Dwa podejścia kognitywistyczne:
  - przewidywanie i testowanie zachowania się istot ludzkich - *Cognitive Science* - (top-down)
  - identyfikacja czynności umysłowych na podstawie danych neurologicznych - *Cognitive Neuroscience* - (bottom-up)
- Oba podejścia stanowią obecnie odrębne dziedziny i nie są zaliczane do głównego nurtu AI.
- Żadna istniejąca teoria kognitywistyczna **nie zbliża się nawet** do wyjaśnienia inteligencji ludzkiej.

AI jako „myślenie racjonalne”

Poszukiwanie „praw myślenia”.

Arystoteles: czym są argumenty logiczne oraz procesy myślowe?

Greckie szkoły filozoficzne rozwinęły różne formy **logiki**:
wprowadziły *notacje logiczne*, *zasady wnioskowania*;

Od logiki, poprzez matematykę i filozofię, wiedzie
bezpośrednia droga do współczesnej AI.

Kierunek logiczny w AI zmierza do budowy inteligentnych
systemów na bazie programowania logicznego.

Podstawowy problem podejścia logicznego:
nie każde zachowanie inteligentne jest wynikiem
rozważań logicznych;

AI jako „działanie ludzkie”

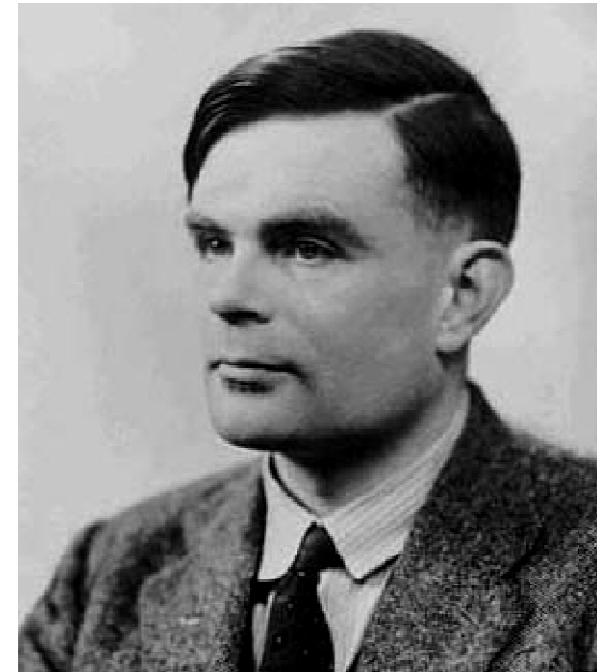
Kiedy maszyna zachowuje się w sposób inteligentny?

Alan M. Turing (1912-1954)

Prekursor sztucznej inteligencji,
Matematyk, twórca informatyki,
kryptolog (złamanie „Enigmy”*)

Pionierska praca Turinga o sztucznej
inteligencji

Computing Machinery and Intelligence
(1950), *Mind*, **59**, pp.433-460.

Czy maszyna może **myśleć**?

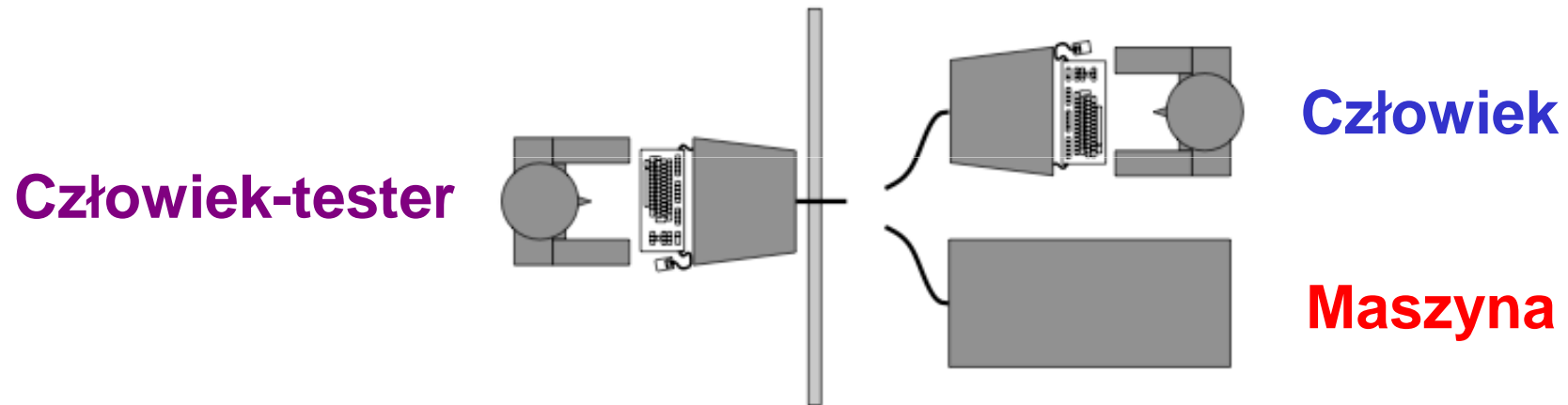
Czy maszyna może **zachowywać się** inteligentnie?

*) z udziałem Polaków: Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego i Henryka Zygalskiego.

AI jako „działanie ludzkie”

Kiedy maszyna zachowuje się w sposób inteligentny?

Test praktyczny inteligencji - *”gra w imitację”* - **test Turinga**

Według Turinga maszynę można uznać za inteligentną gdy człowiek-tester nie jest w stanie odróżnić odpowiedzi maszyny od odpowiedzi człowieka.

AI jako „działanie ludzkie”

Koncepcja Turinga spowodowała przełom w podejściu do badania sztucznej inteligencji.

Pytanie o *istotę inteligencji* zostało zastąpione oceną zachowania - sprawdzaniem **skutków bycia inteligentnym**.

Takie podejście, pozostawiające dylematy filozoficzne naukom filozoficznym i psychologicznym, ułatwiło rozwój kierunku „technicznego” sztucznej inteligencji.

Test Turinga jest jednak nieformalizowalny matematycznie, niekonstruktywny i niepowtarzalny.

Dlatego Test Turinga nie stanowi obecnie narzędzia praktycznego sztucznej inteligencji.

Jak dotąd **żadna** maszyna nie zaliczyła testu Turinga...

AI jako „działanie ludzkie”

Znaczenie koncepcji Turinga polega na zmianie sposobu podejścia do sztucznej inteligencji.

Test Turinga odwołuje się do najważniejszych elementów sztucznej inteligencji „praktycznej”:

- baz wiedzy,
- wnioskowania automatycznego,
- rozumienia języka naturalnego,
- uczenia się,

a także:

- wizualizacji komputerowej,
- robotyki.

AI jako „działanie racjonalne”

Działanie racjonalne - „robienie czegoś dobrze”.

„Zrobić coś dobrze” - na podstawie posiadanych informacji zrobić to tak, aby osiągnąć zamierzony cel.

Działanie racjonalne **nie musi** bazować na myśleniu - może być np. oparte na refleksie.

Najlepszą podstawę działania racjonalnego stanowi jednak **myślenie**.

Działanie racjonalne ma dwie przewagi nad pozostałymi trzema formami AI:

- jest bardziej ogólne niż myślenie racjonalne,
- jest łatwiejsze do sformalizowania.

Podmiotem działania racjonalnego jest **agent racjonalny** zwany też **agentem inteligentnym**.

1.1. Czym jest sztuczna inteligencja?

Sztuczna inteligencja jako działanie racjonalne

Sztuczna inteligencja jako działanie racjonalne skupia się na analizie **agenta racjonalnego** (inteligentnego).

Pojęcie agenta inteligentnego jest bardzo szerokie; może to być pralka, robot przemysłowy, łązik marsjański, jak i program komputerowy czy baza wiedzy.

Agent racjonalny wykonuje 'inteligentnie' powierzone mu zadanie obserwując środowisko i przeprowadzając w nim odpowiednie działania - realizuje **funkcję agenta**.

Agenci racjonalni dzielą się na klasy w zależności od metod użytych do realizacji funkcji agenta:

- agent „z refleksem”,
- agent celowy,
- agent logiczny,
- agent planujący,
- agent uczący się.

Sztuczna inteligencja jako działanie agenturalne(!)

W ujęciu technicznym sztucznej inteligencji podstawową rolę pełni agent postaci

agent = architektura + program

Architektura jest rozumiana jako układ fizyczny złożony z wielu urządzeń, w którym główną rolę pełni **komputer**.

„Inteligencja” jest implementowana w postaci programów tworzonych dla agenta.

Dlatego w ujęciu ”agentowym” **sztuczna inteligencja wygląda jak informatyka**.

1.2 Fundamenty sztucznej inteligencji

Sztuczna inteligencja opiera się na dorobku wielu dziedzin nauki i techniki.

Największy wpływ na rozwój Sztucznej Inteligencji wywarły:

- Filozofia,
- Matematyka,
- Ekonomia,
- Neurobiologia,
- Psychologia,
- Inżynieria Komputerowa i Informatyka,
- Teoria Sterowania i Cybernetyka,
- Lingwistyka.

Sztuczna inteligencja czerpała (i nadal czerpie) z powyższych dziedzin odpowiedzi na podstawowe pytania jej dotyczące.

1.2. Fundamenty sztucznej inteligencji

Wkład poszczególnych dziedzin do sztucznej inteligencji:

- **Filozofia** logika, metody wnioskowania, rozum jako układ fizyczny, podstawy uczenia, język, racjonalność;
- **Matematyka** reprezentacja formalna i dowodzenie algorytmów, rozstrzygalność i dostępność algorytmiczna, prawdopodobieństwo;
- **Ekonomia** użyteczność, teoria podejmowania decyzji;
- **Neurobiologia** czynniki fizyczne aktywności umysłowej;
- **Psychologia** zjawiska postrzegania i własności motoryczne, techniki eksperymentalne;
- **Informatyka** budowa szybkich komputerów;
- **Teoria sterowania** układy maksymalizujące wskaźnik jakości
- **Lingwistyka** reprezentacja wiedzy, gramatyka;

Filozofia (428 p.n.e. –)

- **Czy wnioskowanie może być oparte na zasadach formalnych?**
- **W jaki sposób umysł wynika z fizycznego mózgu?**
- **Skąd bierze się wiedza?**
- **W jaki sposób wiedza prowadzi do działania?**

Wielki Arystoteles stworzył **system sylogizmów** umożliwiający wnioskowanie automatyczne na podstawie reguł i założeń wstępnych (*Jeżeli każdy M jest P oraz każdy P jest S, to każdy M jest S*).

Zasada indukcji – wyprowadzanie zasad ze złożenia elementów.

Dualizm – materialne ciało i niematerialna dusza.

Materializm – nie ma duszy, wszystko jest materialne.

Empiryzm – cała wiedza pochodzi z doświadczenia.

Pozytywizm logiczny – cała wiedza jest logiką powiązaną z obserwowanymi sentencjami.

Teoria konfirmacji – pierwsza teoria umysłu jako procesu obliczeniowego.

Matematyka (800 –)

- **Jakie są formalne zasady wnioskowania?**
- **Co może być obliczone?**
- **Jak wnioskować przy niepewnej informacji?**

Matematyka umożliwiła sformalizowanie idei filozoficznych.

Logika wywodzi się od starożytnych Greków, ale jej formalizacja nastąpiła dopiero w XIX wieku (Boole, Frege, Tarski).

Algorytmy również wywodzą się od starożytnych Greków, ale ich właściwy rozwój nastąpił dopiero w wieku XX.

Teoria prawdopodobieństwa umożliwia formalizację problemów losowych opisanych niepełnymi modelami teoretycznymi, z niepewnymi pomiarami, itp.

Jednak matematyka nie jest wszechmocna...

Kurt Gödel udowadniając twierdzenie o niekompletności wykazał, że **istnieją funkcje których nie można obliczyć**.

Niektóre funkcje obliczalne mogą być **zbyt złożone aby można je było obliczyć w rozsądnym czasie** (*NP-complete problems*).

Ekonomia (1776 –)

- **Jak podejmować decyzje maksymalizujące wyniki działań?**
- **Jak to zrobić, gdy inni w tym nie pomagają?**
- **Jak to zrobić, jeżeli wyniki pojawią się w dalszej przyszłości?**

Ekonomia studiuje problem podejmowania decyzji w oparciu o pojęcie użyteczności działań.

Teoria podejmowania decyzji łączy probabilistykę oraz użyteczność w celu formalizacji procesu podejmowania właściwych decyzji w warunkach niepewności.

Teoria gier formalizuje podejmowanie decyzji w warunkach konkurencji - innych agentów, których interesy są odmienne.

Badania operacyjne rozważają problem podejmowania decyzji sekwencyjnych których skutki są odsunięte w czasie.

Teoria decyzji zadowalających określa najbardziej prawdopodobne zachowania ludzkie.

Neurobiologia (1861 –)

- **W jaki sposób mózg przetwarza informacje?**

Neurobiologia zajmuje się poznaniem mechanizmów fizycznych związanych z działaniem mózgu.

Nie ma obecnie wątpliwości, że mózg jest siedliskiem świadomości i myślenia – wiadomo np., że mowa generowana jest w lewej półkuli mózgowej.

Pomiar czynności mózgu jest możliwy za pomocą elektroencefalografu (EEG) lub funkcjonalnego obrazowania rezonansu magnetycznego (fMRI).

Istnieją mapy obrazujące wpływ poszczególnych obszarów mózgu na sterowanie różnymi częściami ciała.

Jednak nie wiadomo, gdzie mózg przechowuje informacje!

Największą zagadką jest to, w jaki sposób zbiór komórek (neuronów) może mieć świadomość i generować myślenie?

⇒ **Mózg jest przyczyną myślenia** (Sears, 1992).

Neurobiologia (1861 –)

- **W jaki sposób mózg przetwarza informacje?**

Porównanie mózgu i komputera (w roku 2009)

	Komputer	Mózg
Jednostki obliczeniowe	1 CPU, 10^{10} bramek	10^{11} neuronów
Jednostki pamięci	RAM 10^{10} bitów Dysk 10^{12} bitów	10^{11} neuronów 10^{14} synaps
Cykl czasowy	10^{-9} s	10^{-3} s
Pasmo	10^{10} bitów/s	10^{14} bitów/s
Odświeżenia pamięci/s	10^9	10^{14}

Ok. roku 2020 pojemność pamięci oraz liczba jednostek obliczeniowych komputera dorównają mózgowi.

Równoległość przetwarzania informacji przez mózg jest jednak nieporównanie większa, co czyni go znacznie ($\sim 100,000$ razy) sprawniejszym od komputera.

Dzieje się tak mimo znacznie wolniejszego przetwarzania informacji przez mózg.

Psychologia (1879 –)

- **W jaki sposób człowiek i zwierzęta myślą i działają?**

Psychologia naukowa, stworzona przez Hermanna Helmholtza i Wilhelma Wundta (1879) zajmuje się badaniem myślenia i zachowań człowieka metodami eksperymentalnymi i teoretycznymi.

Behawioryzm (Watson) odrzuca istnienie procesów myślowych (wiedzy, przekonań, celowości czy wnioskowania) i bada zachowania istot żywych jako reakcji na bodźce.

Behawioryzm nie jest jednak w stanie wyjaśnić zachowań człowieka.

Psychologia kognitywna (James, Bartlett, Craik)

Mózg jako urządzenie przetwarzające informacje.

Psychologia kognitywna zakłada istnienie i obiektywność procesów myślowych.

Przekonanie czy celowość są uważane za równie obiektywne cechy myślenia człowieka (stan?) jak temperatura czy ciśnienie będące własnościami zbioru cząstek.

Psychologia (1879 –)

- **W jaki sposób człowiek i zwierzęta myślą i działają?**

W ramach psychologii kognitywnej Craik (1943) sformułował trzy cechy agenta inteligentnego:

1. **Bodźce zewnętrzne** muszą być przekształcone do postaci wewnętrznej.
2. **Reprezentacja wewnętrzna** jest przetwarzana poprzez procesy poznawcze do innej postaci wewnętrznej.
3. Nowa reprezentacja jest przekształcana na **działania**.

Craik określił też podstawową cechę agenta inteligentnego, jaką jest **optymalność** działania zmierzającego do osiągnięcia celu przy wykorzystaniu posiadanej wiedzy.

Nauki kognitywne zajmują się opracowaniem i badaniem modeli obliczeniowych psychologii pamięci, języka czy też myślenia.

Panuje nawet (kontrowersyjny) pogląd, że teoria kognitywna może (i powinna) być programem komputerowym opisującym mechanizm procesu myślowego (Anderson, 1980).

Inżynieria komputerowa i Informatyka (1940 –)

- **W jaki sposób zbudować wydajne komputery?**

Sztuczna inteligencja wymaga „inteligencji” i „maszyny” – maszyną taką jest niewątpliwie **komputer**.

Maszyny obliczające powstały już w XVI wieku: Pascal, Leibniz; programowane od XVII wieku: Jacquard, Babbage.

Wątek arystokratyczno-romantyczny:

Ada Augusta Byron hrabina Lovelace (córka poety lorda Byrona) jest uważana za pierwszą programistkę (maszyny Babbage'a).

Nowoczesne komputery zostały wynalezione w latach 40. XX wieku (Robinson, Zuse, Turing, Atanasoff, Mauchly i inni).

Sztuczna inteligencja nie tylko korzysta z komputerów jako mediów, ale także zasila informatykę ideami, takimi jak np:

- podział czasu,
- główne koncepcje języków obiektowych.

Teoria Sterowania i Cybernetyka (1948 –)

- **W jaki sposób sztuczny byt może działać i sterować sobą?**

Skonstruowanie przez Ktesibiosa (250 pne.) pierwszego **automatu** – zegara wodnego – pokazało, że nie tylko istoty żywe mogą zmieniać swoje zachowanie w reakcji na zmiany zachodzące w środowisku.

Zachowanie celowe tłumaczone może być jako mechanizm minimalizujący błąd pomiędzy stanem aktualnym a stanem pożądanym.

Cybernetyka (Wiener) formalizuje zagadnienia sterowania dla układów różnego rodzaju: mechanicznych, elektrycznych, biologicznych a nawet psychologicznych.

Teoria sterowania (stochastycznego) ma na celu budowę układów maksymalizujących wskaźnik jakości.

Optymalność jest charakterystyczna również dla sztucznej inteligencji: **maszyna inteligentna powinna działać optymalnie.**

Teoria sterowania próbuje także badać związki pomiędzy sterowaniem a świadomością (Wiener, Russel, Craik).

Lingwistyka (1957 –)

- **Jak się ma język do myślenia?**

Lingwistyka analizuje język dwojako:

- od strony zachowań językowych (Skinner),
- jako **struktury syntaktyczne** (Chomsky).

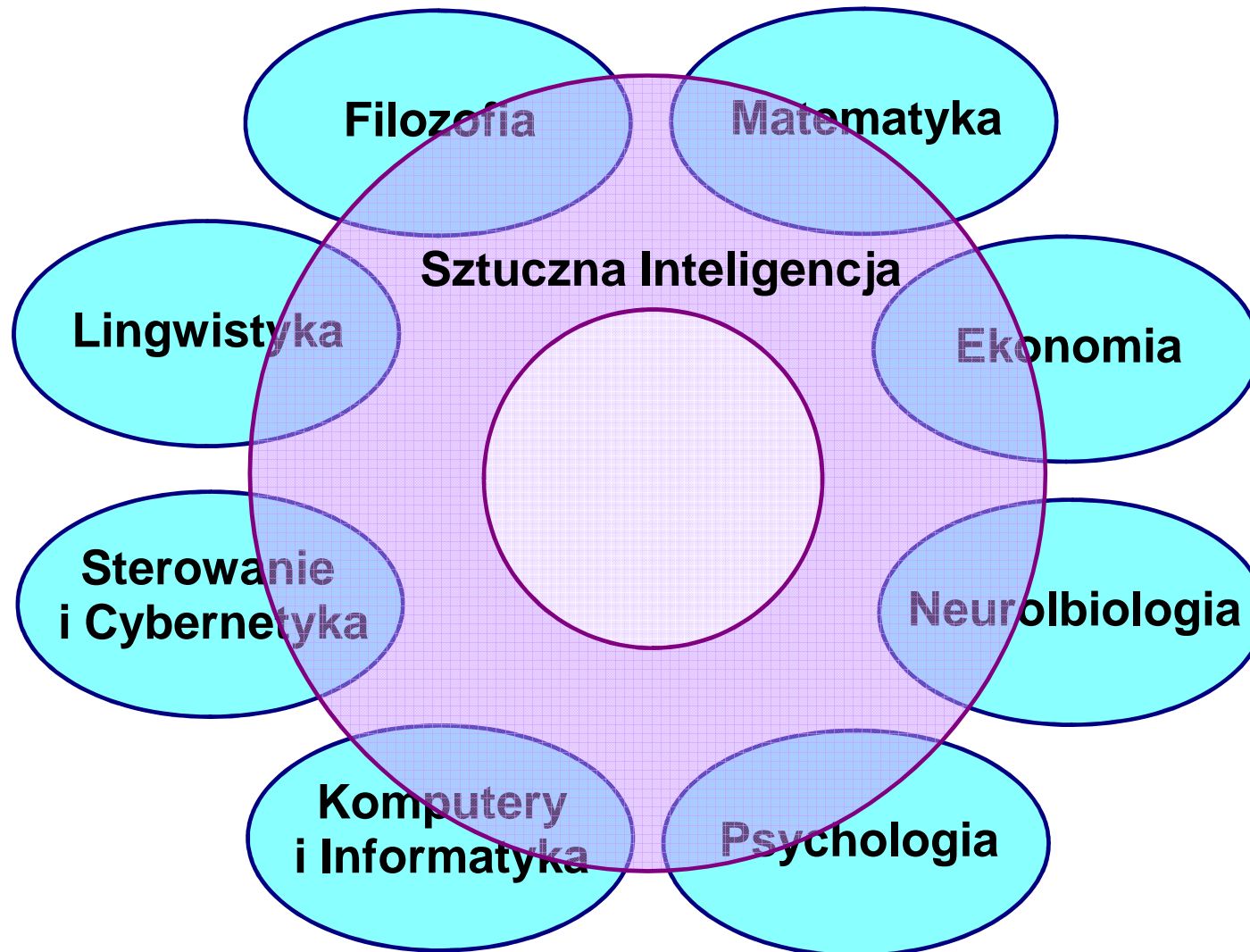
Podejście syntaktyczne, bardziej analityczne, pozwala na sformalizowanie języka - umożliwia to programowanie struktur językowych.

Przetwarzanie języka naturalnego jest niezbędne w sztucznej inteligencji do komunikowania się inteligentnej maszyny z otoczeniem.

Reprezentacja wiedzy w postaci możliwej do przetworzenia przez komputery jest również domeną lingwistyki.

Ważnym obszarem zastosowania lingwistyki w ramach sztucznej inteligencji jest **automatyczne tłumaczenie tekstów**.

Sztuczna inteligencja jako połączenie wielu dziedzin nauki i techniki

1.2. Fundamenty sztucznej inteligencji

Komponenty sztucznej inteligencji: logika, teoria sterowania, teoria podejmowania decyzji, informatyka, badania operacyjne są samodzielnymi dyscyplinami.

Czy zatem uznanie sztucznej inteligencji za nową dyscyplinę jest uzasadnione?

*„Sztuczna inteligencja uwzględnia **zdolności ludzkie**: samodoskonalenie, kreatywność, zdolność uczenia się czy używanie języka do komunikowania się, których poszczególne dyscypliny nie mają”. (Russel & Norvig)*

Sztuczna inteligencja jako działanie racjonalne może być uważana za naukę informatyczną.

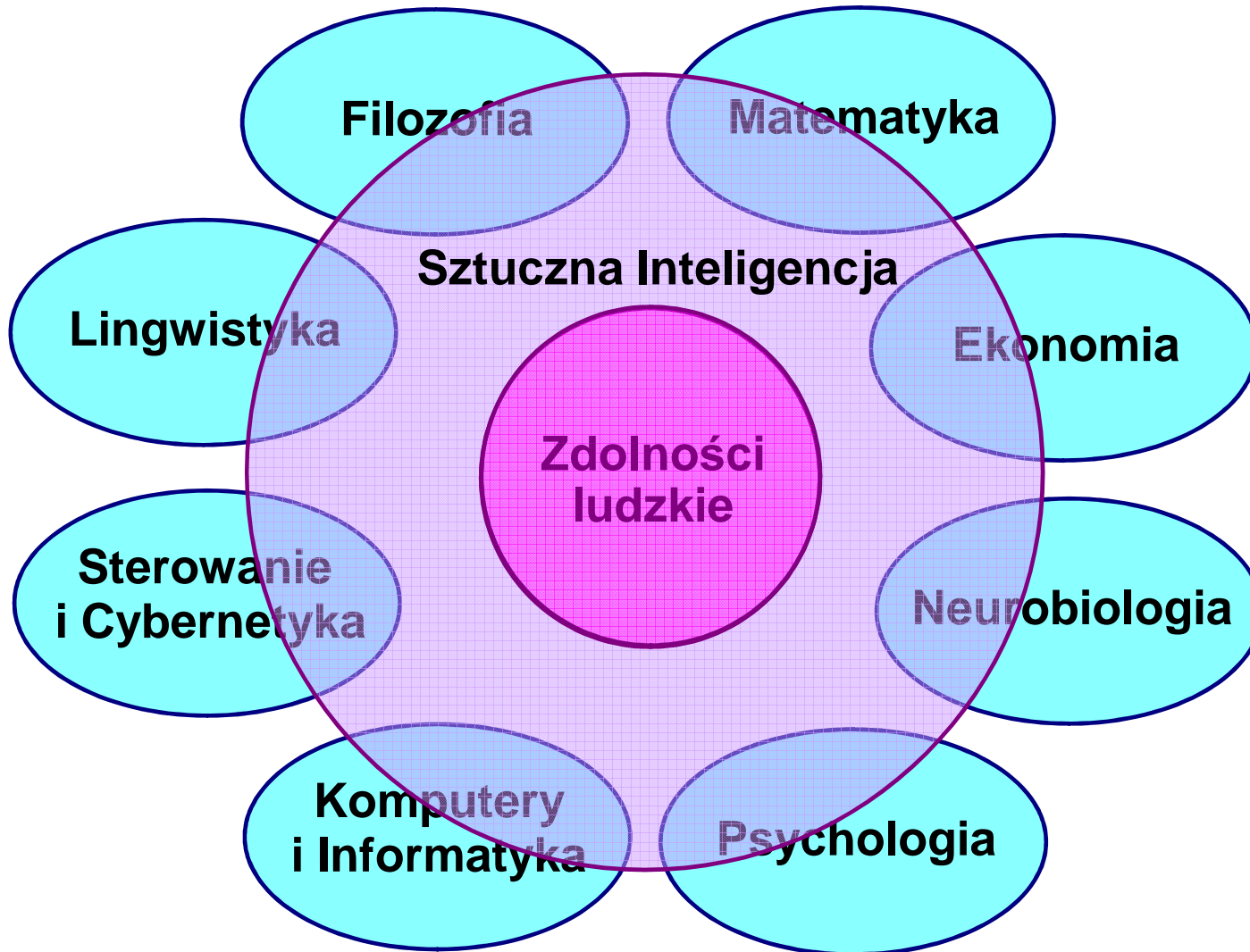
Dlaczego zatem sztuczna inteligencja nie jest po prostu działem matematyki stosowanej?

*„Sztuczna inteligencja wykracza poza informatykę i matematykę, gdyż ma na celu **budowę maszyn inteligentnych** mogących działać w złożonym, zmiennym środowisku.”*

1.2. Fundamenty sztucznej inteligencji

Sztuczna inteligencja jako połączenie wielu dziedzin nauki i techniki z adaptacją zdolności ludzkich.

Poziomy sztucznej inteligencji

Sztuczna świadomość ?

Uczenie się

Podjęmowanie decyzji

Planowanie

Niepewność

Logika relacyjna

Logika

Rozwiązywanie problemów

1.3 Historia Sztucznej Inteligencji

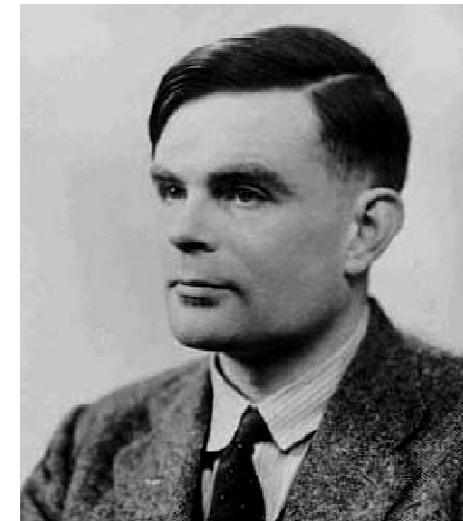
Prehistoria Sztucznej Inteligencji

- p.n.e. Starożytni: czy człowiek jest zdolny skonstruować maszynę na wzór i podobieństwo swoje?
Mit o Pigmalionie;
- p.n.e. Arystoteles; definicja człowieka: zwierzę wyposażone w *logos* - *myślenie, pojmowanie*;
- 1630 Kartezjusz - dualizm ciała („res extensa”) i umysłu („res cogitas”) - umysł bez ciała, ciało bez umysłu;
- XVII w. Thomas Hobbes - „... każda wiedza jest obliczaniem”
- 1710 Mechanicyzm de La Mettriego - „człowiek-maszyna”; dusza nie istnieje; człowiek jest tylko mechanizmem;
- 1650 Maszyna Pascala - sumator mechaniczny.
- 1690 G.W. Leibniz - język oparty na zasadach arytmetyki, maszyna arytmetyczna (używana do lat 80. XX w!), gramatyka uniwersalna; semantyczne dowodzenie zdań, ***maszyna myśląca w sensie Leibniza***.
- 1822 Maszyna Babbage’a - użycie kart z programem;
- 1835 Lady Ada Augusta Byron hrabina Lovelace - „...*maszyna nigdy nie wyjdzie poza program*”

Sztucznej Inteligencji historia współczesna

Dojrzewanie sztucznej inteligencji

- 1943 McCulloch i Pitts: obwodowy model boolowski mózgu; Sugestia możliwości uczenia neuronów.
- 1950 Minsky i Edmonds: pierwsza sieć neuronowa – 40 neuronów wykonanych z 3000 lamp próżniowych i ... celownika bombowego z samolotu B-24.
- 1950 Artykuł Alana Turinga "*Computing Machinery and Intelligence*"; Test Turinga, uczenie maszyn, algorytmy genetyczne.

Sztucznej Inteligencji historia współczesna

Narodziny sztucznej inteligencji

- 1956 Workshop w Dartmouth College (USA);
Narodziny Sztucznej Inteligencji jako dyscypliny;

Uczestnicy:

John McCarthy (Princeton)

Nathaniel Rochester, Trenchard Moore,

Arthur Samuel (IBM)

Ray Solomonoff, Oliver Selfridge (MIT)

Claude Shannon,

Allen Newell, Herbert Simon (*Nobel'78 z ekonomii*),

Marvin Minsky

Sformułowali oni kluczową do dziś dla AI hipotezę:

„Każdy aspekt uczenia się, jak również każda inna własność inteligencji mogą być w zasadzie opisane tak precyzyjnie, że można będzie zbudować maszynę zdolną do ich symulacji...”

John McCarthy zaproponował dla dyscypliny termin **"Artificial Intelligence"**.

Sztucznej Inteligencji historia współczesna

Entuzjazm i wielkie oczekiwania

- 1952 – 69 Pojawiają się pierwsze roboty;
- 1957 Herbert Simon: „... zbudujemy w ciągu dziesięciu lat maszyny wnioskujące i myślące...”
- 1950 – 60 Pierwsze programy sztucznej inteligencji: szachowy Samuela, *Logic Theorist* Newella i Simona, *Geometry Engine* Gelerntera;
- 1965 Algorytm Robinsona do wnioskowania logicznego: dowiódł twierdzenia którego nie potrafili udowodnić matematycy;
- 1950 – 67 Znaczny postęp badań nad sieciami neuronowymi.

Sztucznej Inteligencji historia współczesna

Otrzeźwienie, pesymizm i realizm

- 1966 – 73 Sztuczna inteligencja napotyka barierę złożoności obliczeniowej;
- 1966 Pesymizm w sprawie automatycznego tłumaczenia tekstów:

Biblia, Matthew 26:41

„The spirit is willing but the flesh is weak”

English ⇒ Русский ⇒ English

"дух охотно готов но плоть будет неделей."

„The vodka is good but the meat is rotten”;

“The whiskey is all right but the meat has gone bad”;

“The ghost is willing but the meat is feeble”

- 1969 Badania nad sieciami neuronowymi prawie zamierają;
- 1973 Pesymistyczny raport Lighthilla (UK) na temat możliwości rozwoju AI powoduje wstrzymanie finansowania badań w Wielkiej Brytanii.

Sztucznej Inteligencji historia współczesna

Wyjście z zastoju i rozwój

- 1969 – 79 Pojawiają się pierwsze bazy wiedzy: DENDRAL (chemia), MYCIN (medycyna), SHRDLU (lingwistyka); Opracowywane są systemy ekspertowe.
- 1980 – Sztuczna inteligencja wkracza do przemysłu; Systemy ekspertowe w firmach DEC, DuPont; Projekt Piątej Generacji (Japonia) – niepowodzenie;
- 1981 Wznowienie finansowania badań AI w Wielkiej Brytanii.
- 1986 – Renesans sieci neuronowych – **konekcjonizm** jako alternatywa dla podejścia symbolicznego w AI.
- 1987 – Sztuczna inteligencja staje się nauką; formalizacja metod i teorii AI; zmniejszenie roli intuicji; Wzrost znaczenia podejścia probabilistycznego.
- 1995 – Pojawiają się inteligentni agenci; SOAR – pierwszy agent naśladowujący myślenie ludzkie. „Boty” internetowe – poszukujące, konwersujące,...

1.4 Sztuczna Inteligencja - stan aktualny

- **Planowanie autonomiczne i szeregowanie**

Opracowany przez NASA dla sondy Deep Space One autonomiczny program REMOTE AGENT pozwala planować zadania oraz korygować błędy.

Innym przykładem jest oprogramowanie łazika marsjańskiego.

- **Gra w szachy**

W roku 1997 komputer „Deep Blue” pokonał arcymistrza szachowego Gari Kasparowa 3,5:2,5.

W roku 2006 program „Deep Fritz” zainstalowany na laptopie pokonał arcymistrza Vladimira Krammnika.

- **Autonomiczne sterowanie pojazdami**

System wizyjny neuronowy ALVINN umożliwił po treningu autonomiczny przejazd sterowanego komputerem samochodu NAVLAB przez całe USA (Pittsburgh - San Diego) (2850 mil, 98% trasy).

2014 - dopuszczenie do ruchu pojazdów autonomicznych w Kalifornii. Kolejne stany deklarują podobne akty prawne.

1.4. Sztuczna inteligencja - stan aktualny

- **Diagnostyka medyczna**

Probabilistyczne programy diagnostyki medycznej są w stanie diagnozować wiele chorób na poziomie lekarza specjalisty.

Zdarzało się, że programy takie diagnozowały lepiej od ekspertów, gdyż potrafiły uwzględnić wiele subtelnych oddziaływań różnych czynników.

- **Wielkoskalowe planowanie logistyczne**

W czasie wojny w Zatoce (1991) wojska USA używały oprogramowania DART pozwalającego planować rozmieszczenie wojsk, pojazdów i zaopatrzenia dla ~50,000 obiektów.

Planowanie trwało kilka godzin a nie miesiące, zaś w ocenie DARPA to jedno zastosowanie zwróciło z nawiązką nakłady poniesione na rozwijanie AI w okresie trzydziestu lat.

- **Dowodzenie twierdzeń**

Metodami sztucznej inteligencji dowiedziono twierdzenia Robbinsa (dotyczącego teorii grafów), które opierało się próbom klasycznego udowodnienia przez wiele dziesiątków lat.

1.4. Sztuczna inteligencja - stan aktualny

- **Robotyka**

Powszechne użycie robotów w przemyśle samochodowym. Roboty inteligentne są coraz częściej używane w mikrochirurgii. System HIPNAV umożliwia stworzenie trójwymiarowego obrazu ciała pacjenta na podstawie którego robot precyzyjnie wstawia protezę biodra.

- **Rozumienie języka i rozwiązywanie problemów**

Program PROVERB gra w puzzle słowne lepiej niż większość ludzi. Osiąga to poprzez użycie słowników, baz słów, filmów, książek, oraz innych źródeł informacji pozwalających zrozumieć kontekst słów w zdaniach.

- **Systemy ekspertowe**

Istnieje wiele systemów ekspertowych wspomagających człowieka w nauce, technice i medycynie, np.:

DENDRAL - do wyznaczania struktur molekuł na podstawie spektrogramów masowych;

MYCIN - do diagnozowania zakażeń;

PROSPECTOR - do poszukiwań geologicznych.

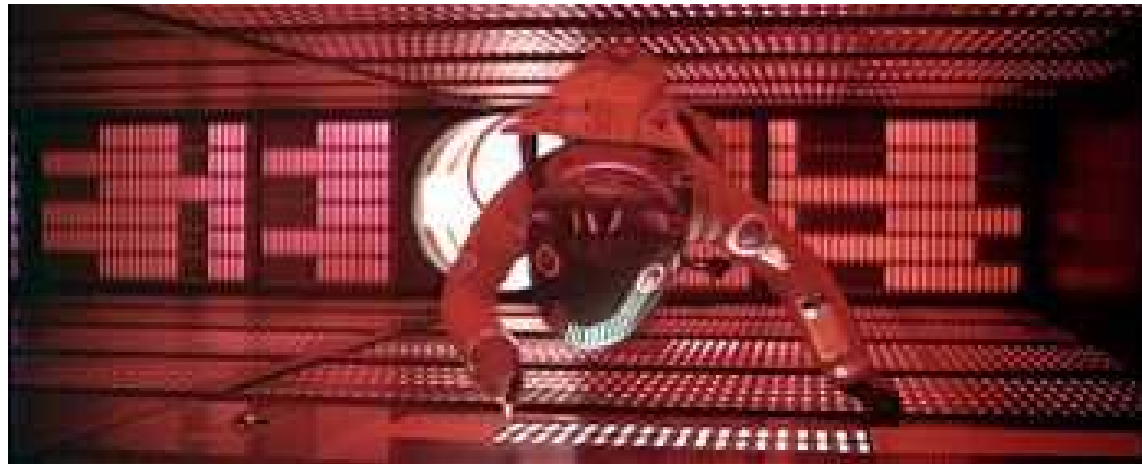
1.5 Sztuczna Inteligencja – dylematy poznawcze i etyczne

- Czym jest inteligencja?
- Co odróżnia byt myślący od maszyny?
- Czy maszyna może być inteligentna?
- Czy maszyna myśląca może być tego świadoma?
- Jeżeli każdy człowiek posiada inteligencję a komputer pokonał arcymistrza, to czy komputer ma inteligencję?
- Czy inteligentne maszyny będą mogły podejmować działania wbrew człowiekowi - dla jego dobra?
- Czy w stosunku do maszyn myślących powinna obowiązywać etyka lub moralność?
- Czy myślącym maszynom powinny przysługiwać prawa?
- Czy roboty mogą się zbuntować?
- Czy roboty mogą zażądać praw pracowniczych, np. urlopów?

1.5. Sztuczna inteligencja - dylematy poznawcze i etyczne

... i w końcu: czy maszyna inteligentna może mieć duszę?

Komputer **HAL 9000** z kultowego filmu s-f Stanleya Kubricka „2001: Odyseja kosmiczna” (1968).

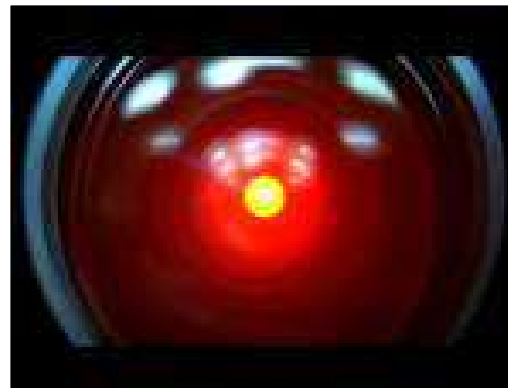

... Dave ...

... my mind is going ...

... I can feel it ...

... I can feel it ...

Sztuczna Inteligencja – podsumowanie ewolucji

Na początku (lata 40. XX w.) były wielkie oczekiwania i marzenia:

- poznamy istotę inteligencji,
- dowiemy się, jak działa inteligencja ludzka,

a wtedy:

„W ciągu dziesięciu lat powstaną myślące maszyny oparte na sformalizowanej psychologii myślenia!”

(Herbert Simon, noblista, 1957)”

Zabrano się więc do prac nad rozszyfrowaniem istoty inteligencji...

Gdzie jest „siedziba” inteligencji ludzkiej? Jaka jest jej natura?

Dylemat Kartezjusza: materialne ciało i niematerialny umysł

- byty uważane przez niego za rozłączne.

Czy inteligencja, jako byt niematerialny, podlega badaniom empirycznym?

Na początku rozwoju AI **przyjęto, że, być może, tak!**

1.6. Sztuczna inteligencja – podsumowanie ewolucji

„Zbadajmy zatem jak działa mózg i na tej podstawie skonstruujemy maszyny inteligentne” – pomyśleli pionierzy AI.

Ale... Nie udało się! Nie wiemy do dziś, jak działa mózg!

Ważnym efektem tego podejścia jest jednak rozwój i zastosowanie **sieci neuronowych**.

Spróbowano zatem z innej strony.

Może istnieją „prawa myślenia”?

Znając je, mimo nieznaności mechanizmów działania mózgu, można będzie zbudować maszyny inteligentne wykorzystujące takie prawa – ucieszyli się pionierzy AI.

Uczestnicy Darmouth Workshop doszli do wniosku, że:

„...myślenie da się sformalizować...”.

Częściowo się udało – logika jest zbiorem praw myślenia (choć niepełnym...)

1.6. Sztuczna inteligencja – podsumowanie ewolucji

Wkrótce jednak okazało się, że:

- logika to za mało – niektóre zachowania inteligentne nie są logiczne;
- świat nie jest ściśle określony (może być opisany tylko stochastycznie) lub nawet nie jest przewidywalny (niedeterminizm),
- istnieją ograniczenia natury matematycznej uniemożliwiające praktyczną realizację logicznej AI (twierdzenie Gödla, algorytmy NP.), zatem...
- **formalizacja inteligencji jest mrzonką...**

1.6. Sztuczna inteligencja – podsumowanie ewolucji

Przypomniano sobie zatem o Turingu i jego pomyśle, aby

**zamiast pytać o myślenie maszyn inteligentnych,
badać ich „zachowania inteligentne”.**

Było to poważne zawężenie podejścia do sztucznej inteligencji, ale za to:

- pozwoliło na zdefiniowanie jej podstawowych elementów,
- umożliwiło rozwój AI w tak określonym zakresie.

Ale i to podejście szybko napotkało na podstawowy problem:

Co to znaczy, że jakieś zachowanie jest inteligentne?

Spory na ten temat trwają wśród filozofów AI do dziś.

Wobec tego dokonano jeszcze jednego zawężenia pojęcia inteligencji:

Sztuczna inteligencja jako działanie racjonalne.

Takie podejście otworzyło drogę do budowy bytów inteligentnych pełną parą: można bowiem zdefiniować ściśle pojęcie

działania racjonalnego jako takiego, które maksymalizuje „użyteczność” (co by to nie znaczyło).

A takie zagadnienia były już znane od dawna – rachunek wariacyjny i teoria sterowania operowały pojęciem

funkcjonału i jego maksymalizacji

pod kątem wyznaczenia optymalnej z pewnego punktu widzenia funkcji, na przykład najlepszego sterowania.

Takie podejście spowodowało lawinowy rozwój sztucznej inteligencji „technicznej”.

1.6. Sztuczna inteligencja – podsumowanie ewolucji

Po sześćdziesięciu latach okazało się więc, że racjonalna sztuczna inteligencja odnosi kolejne tryumfy:

robotyka, przetwarzanie obrazów, analiza mowy, inteligentne pojazdy, domy, systemy eksperckie, ...

ale jednocześnie...

„Artificial Intelligence is dead... There are absolutely no progress in understanding the nature of human intelligence...”

(Marvin Minsky, 2006 , jeden z pionierów z Darmouth).

